

Araştırma Makalesi • Research Article

Türkiye’de İşletme Tarihinin Görünümü ve Gelişimi: Yönetim ve Organizasyon Kongre Bildirileri Üzerinden Bir Bakış

The View and Development of Business History in Turkey: An Overview on Management and Organization Congress Papers

Osman Eroğlu^{a,*}

^aDr. Öğr. Üyesi, Mardin Artuklu, Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, İşletme Bölümü, 47200, Mardin/Türkiye.
ORCID: 0000-0002-8149-0149

MAKALE BİLGİSİ

Makale Geçmişi:

Başvuru tarihi: 31 Mayıs 2020

Düzeltilme tarihi: 17 Ağustos 2020

Kabul tarihi: 21 Ağustos 2020

Anahtar Kelimeler:

İşletme Tarihi

Yönetim ve Organizasyon Kongreleri

Türkiye

ARTICLE INFO

Article history:

Received 31 May 2020

Received in revised form 17 August 2020

Accepted 21 August 2020

Keywords:

Business History

Management and Organization Congresses

Turkey

ÖZ

Türkiye’de işletme tarihini ayrı bir disiplin olarak nitelendirmek için oldukça erken olmasına rağmen; yakın tarihte dünyada işletme tarihine artan ilgiden etkilenerek bu alan ilgi görmeye başlamıştır. Bu çalışmada işletme tarihinin önce kuramsal çerçevesi ortaya çıkarılmış, daha sonra Google Ngrams istatistikleri aracılığıyla bu alan taranmış ve alanın Türkiye’deki görünümü ve gelişimi 1993 yılından beri düzenlenen Yönetim ve Organizasyon Kongre bildirileri üzerinden incelenmiştir. Bu çalışmada işletme tarihinin Türkiye’deki yakın bir kesit tanımlaması yapılarak yönetim ve organizasyon yazınına katkı sağlanması beklenmektedir.

ABSTRACT

Although to characterize business history as a separate discipline in Turkey is quite early; in recent years, this area has been attracting interest in the world. In this research, first the theoretical framework of business history was disclosed then through the Google Ngrams statistics this area was scanned and the view and development of the area in Turkey was observed over the Management and Organization Congress proceedings which held since 1993. In this study, with defining a proximal section of business history in Turkey, it is expected to contribute the Management and Organization’s literature.

1. Giriş

İşletmelerin en temel amaçlarından biri varlığını sürdürmektir ve varlığını sürdürebilen işletmeler uzun ömürlü olmayı başarabilirler. Yalnız hem Türkiye’de hem de Dünya’da işletmeler için uzun ömürlü olmayı başarmak oldukça zor bir olgu olup bunu başarabilen işletme sayısı oldukça azdır. Örneğin, Capital Online 2010 Ocak sayısına göre Türkiye’de kurulan işletmelerin %80’i kuruldukları ilk beş yıl içerisinde kapanmakta olup bu oran ilerleyen yıllarda artmaktadır (2010’dan akt., Dil, 2016: 50). Nystrom ve Starbuck’ın (1981) çalışmalarında işletmelerin yaşam ortalamasının 25 yıl olduğunu ileri

sürmüştür bunun yanında Türkiye’de ise Capital Online 2010 Ocak Sayısı’nda bu ortalama 34 yıl olarak gösterilmiştir (2010’dan akt., Dil, 2016: 51). Uzun ömürlü işletmeleri inceleyen bilim dalı olarak karşımıza işletme tarihi çıkmaktadır.

Daha önceleri iktisat tarihinin bir alt dalı olarak anılan işletme tarihinin ayrı bir disiplin olarak ortaya çıkmasının kökenleri Kuzey Amerika ve Batı Avrupa’ya dayanmaktadır. 1920’li yılların sonunda Amerika’da işletme tarihinin kendine özgü bir çalışma alanı olarak temeli atılmıştır. Özellikle 1960’lı yıllarla birlikte işletme tarihi geniş bir alana yayılmış, önemli araştırmalar yapılmış ve üretken bir alana

*Sorumlu yazar/Corresponding author
e-posta: osmaneroglu2181@hotmail.com

dönüşmüştür. İşletme tarihi günümüzde Business History Review ve Business History gibi uzun yıllara dayanan saygın dergileriyle (Booth ve Rowlinson, 2006:13) ve The Business History Conference ve European Business History Association tarafından sürdürülen yıllık konferanslarla birlikte yerleşik bir bilimsel alan olarak karşımıza çıkmaktadır. Günümüz akademik dünyasında işletme tarihine duyulan ilgi artmış. Dünyanın farklı ülkelerinde işletme tarihi üzerine kongreler, konferanslar ve çalıştaylar düzenlenmiş ve bu alanda çalışan akademisyenler bir araya getirilmiştir. Alanla ilgili indekslerde yapılan tarama sonucunda 2010-2016 yılları arasında yayınlanan makale sayısı, 1950-1979 yıllarında yayınlananlardan 1.16 kat daha fazladır (Kurt, 2016).

Türkiye’de işletme tarihini ayrı bir disiplin olarak nitelendirmek için oldukça erken olmasına rağmen; yakın tarihte dünyada işletmecilik tarihine artan ilgiden etkilenerek bu alan ilgi görmeye başlamıştır. Yalova üniversitesi tarafından 2014 yılında İşletmecilik Tarihi Çalıştayı düzenlenmiştir. Yine aynı yıl Vehbi Koç ve Ankara Araştırmaları Merkezi (VEKAM) tarafından “Tarihin Gizli, Tarihçiliğimizin Eksik Bahçesi: İşletme Tarihi” isimli panel düzenlenmiştir. Bu çalıştaylar 2015’de “Ekonomi Tarihçilerinin Gözünden Türkiye’de Yeni Bir Disipline İlişkin Yorumlar” ve “Yönetim Alanında Kayıp Bir Aktör: Türk Sevk ve İdare Derneği” olarak düzenlenmiştir. 22. Ulusal Yönetim ve Organizasyon kongresi 2014 yılında Konya’da düzenlenen kongrede sınıflandırmasına stratejik yönetim, insan kaynakları yönetimi, örgütsel davranış disiplinleri dışında kongre tarihinde ilk defa işletmecilik/yönetim tarihini eklemiştir. 2016 yılında İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi Dergisi işletmecilik tarihi temalı özel bir sayı basmıştır. 9 Nisan 2018 tarihinde İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi’nin 50. Kuruluş Yıldönümü etkinlikleri kapsamında “Yönetim ve Tarih” konferansı düzenlenmiştir. Daha sonra konferans “İşletme Tarihi Konferansı” olarak değiştirilmiş ve ikincisi 21 Mart 2019 yılında Marmara Üniversitesinde 2. İşletme Tarihi Konferansı olarak düzenlenmiştir. Türkiye’de 3 üniversitede işletme tarihi ders olarak lisans ve lisans üstü programlarının içeriğinde yer almaktadır (Aysan, 2013: 973). Aynı zamanda akademi dışında Türkiye’de “Osmanlı İmparatorluğu döneminden Cumhuriyet’in kurulması ve günümüze kadar ticari, ekonomik (ve kültürel) hayatın merkezinde yer alan yüz yıldır yaşadıkları önemli markaların bir araya gelmeleri ile oluşmuş” Yüzyıllık Markalar Derneği bulunmaktadır.

Bu çalışmada Türkiye’de önemli ölçüde göz ardı edilen işletme tarihinin önce kuramsal çerçevesi ortaya çıkarılmış, daha sonra Google Ngrams istatistikleri aracılığıyla bu alan taranmış ve alanın Türkiye’deki durumu ve gelişimi 1993 yılından beri düzenlenen en köklü kongrelerinden biri olan Yönetim ve Organizasyon Kongreleri bildirileri üzerinden içerik analizi yönteminden yararlanarak incelenmiştir. Bu çalışmada bu araştırma ile amaçlanan işletme tarihinin Türkiye’de nasıl bir görümüne ve gelişime sahip olduğu yakın dönem yazın taramasıyla ortaya çıkararak ileriki araştırmalara zemin oluşturmaktır.

2. Kuramsal Çerçeve

İşletme tarihi denildiği zaman akla ilk gelen işletmelerin tarihini inceleyen akademik çalışmalardır. Daha kapsamlı

bir tanım olarak işletme tarihi, işletmelerin ve sektörlerin tarihlerini kayıtlarına dayalı sistematik olarak inceleyen iktisat tarihinden ayrılmış önemli bir akademik alan karşımıza çıkmaktadır. Ancak, işletme tarihinin esasını neyin oluşturduğu dair tartışma günümüze hala devam etmektedir. Amatori ve Jones (2003)’ a göre işletme tarihi, işletmelerin tarihinden bütün işletme sistemlerinin tarihiyle ilgili her konuyu kapsar. İşletme tarihinin gelişiminde kritik rol oynayan ve bir iktisat tarihçisi olan Norman Gras, işletme tarihini; “*Büyük küçük, geçmişte ya da günümüzde var olan işletmelerin biyografisi.*” olarak tanımlar (Norman, 2009). İşletme tarihi akademik bir araştırma alanı olarak üzerinde uzun süre tartışılmış kökenleri XIX. yüzyıldaki Alman ve İngiliz çalışmalarına kadar uzanmakta olup Gras’ın 1927’ de işletmecilik tarihi kürsüsünü Harvard Üniversitesi İşletmecilik Okulu’nda kurmasıyla ortaya çıkmıştır (Booth ve Rowlinson, 2006:13, Amatori ve Jones, 2007:104, Jones vd., 2012, Berghoff, 2015).

İşletme tarihinin iktisatçılar tarafından önemsenmediği bir dönemde Gras 1939 yılında Business and Capitalism: An Introduction to Business History (İşletme ve Kapitalizm: İşletme Tarihinin Giriş) adlı işletme tarihinin ilk genel sentezi çalışmayla birlikte işletme tarihi hızla gelişmeye başlamış olup özellikle 1960’larda ve 1970’lerde oldukça üretken bir akademik alan olmuştur (Amatori ve Jones, 2007: 25-27). Alfred Chandler, Gras’la birlikte işletmecilik tarihine önemli katkılar sağlayıp alanın Dünya’da yaygınlaşmasını ve güçlenmesini sağlamış ve bunu yaparken Gras’ın katkılarını tamamıyla red etmemiştir. Chandler işletme tarihini iktisat kuramıyla birleştirdiği sosyoloji kuramı ile daha ileri bir kurumsal çerçeveye geliştirmiş; ve alandaki hegemonyası otuz yıl boyunca egemen olan paradigma haline gelmiş ve disiplinin çağdaş anlamda kurucusu olarak kabul görmüştür (Amatori ve Jones, 2007:28,110, Jones ve Zneitlin, 2008: 1-2). Chandler’ın büyük işletmelerin idari üstünlükleri üzerinde duran çalışmaları alanın en önde gelen çalışmalarındandır (Chandler, 1977 & 1990). Bu hegemonyanın en önemli belirtilerinden biri Chandler’ın adına öğrencileri tarafından çalışmalarının birinci ya da ikinci paragrafında atıf yapılmasa çalışmaları alanın Dünya’daki en iyi dergisi olan Business History Review’de yayınlanmayacağı hususunda uyarılıyordu. Bunun sonucunda, Business History Review’in 1989 sonbahar sayısında yayınlanan tüm makalelerde Chandler’ın çalışmalarına atıf yapılmış öyle ki; Galambos’un tabiriyle: “*Business History Review’da Chandler’ın çalışmasına atıf yapmak törenselsel bir hal almıştır*” (Amatori ve Jones, 2007:29,125).

Alanın gelişimine oldukça önemli katkılar sağlayan Gras ve Chandler birlikte yakın zamanda işletme tarihi açısından oldukça önemli sayılacak Dünya İşletme Tarihi adlı eser 2003 yılında Amatori ve Jones tarafından kaleme alınmış ve 2007 yılında ise Türkçeye çevrilmiştir. Eser işletme tarihinin bilimsel gelişimini farklı ülkelerde incelemiş ve alana ilgi duyan araştırmacılar için oldukça önemli ve geniş kapsamlı bir kaynak olarak karşımıza çıkmaktadır. İşletme tarihinin ABD’de ve diğer ülkelerde gelişmesi için ciddi emek harcayan Chandler düzenli olarak ABD ve Britanya’yı karşılaştırıyordu (Amatori ve Jones, 2007:29,135). İşletme tarihinin ayrı bir disiplin olarak ortaya çıkması Britanya’da ABD gibi oldukça gecikmiş; 1970’li yıllarda işletme tarihine ayrılmış ilk üniversite kadrosu Glasgow Üniversitesinde oluşturulmuş ve diğer

üniversitelerinde işletme tarihi alanında belli araştırma merkezleri kurulmaya başlamıştır (Amatori ve Jones, 2007:134).

İskandinav ülkelerinde işletme tarihi, iktisat tarihinin önemli bir dalı olarak kabul edilmekte; ABD ve Britanya'nın tersine, işletme tarihi henüz bağımsızlığını sağlayamamıştır (Amatori ve Jones, 2007:169). İsveç'te, işletme tarihi 1950'lere gelindiğinde bir bilimsel araştırma alanı olarak güçlü bir temele sahipken, Danimarka'da işletme tarihine ilişkin araştırmaların gelişmesi 1960 yılında Kristof Glaman ile başlamıştır (Amatori ve Jones, 2007:172-73). 1990'larda Almanya'da Historiker Verbans'ın (Almanya'nın Tarih Derneği) başkanı Lothar Gall gibi tanınmış ve saygın bir tarihçi işletme tarihine ilgi duymaya başlamış ve alanın gelişimine önemli katkılar sağlamıştır (Amatori ve Jones, 2007:194). İtalya'da ise 1983 yılında kurulmuş olan ASSI (İşletme Tarihi ve İncelemeler Derneği) işletme tarihi alanında en önemli rolü oynamış ve 2000'lerin başında 1980'lere göre oldukça iyi konumda olan işletme tarihi alanında Milano Üniversitesi'nde bir doktora programı açılmıştır (Amatori ve Jones, 2007:243-258).

Hidemasa Morikawa, Japonya'da kurumsal temelleri savaş sonrası atılan işletme tarihinin gelişmesine öncü olmuştur. 1964'te kurulan Business History Association (İşletme Tarihi Derneği) 1984'ten beri her yıl *Japanese Yearbook on Business History* (Japon İşletme Tarihi Yıllığı) adlı İngilizce kitabı yayınlamakta ve 2000 yılı itibarıyla 850'den fazla üyesi bulunmaktadır (Amatori ve Jones, 2007:308-11). Japonya aynı zamanda 578 yılında kurulan, literatürde dünyanın en eski işletmesi olarak kabul edilen, Budist Tapınakları İnşaat İşletmesi ve Kongo Gumi Şirketi'nin 1428 yıl yaşadıktan 2006 yılında sonra kapanmasıyla bilinen işletme tarihi açısından önemli bir ülkedir (Aile İşletmeleri Kongresi, 2012: 43).

İşletme tarihi günümüzde Business History ve Business History Review gibi önemli akademik saygınlığı dergilere sahip her yıl düzenli uluslararası kongreler ve konferansların düzenlendiği bir disiplin haline dönüşmüştür. Ülkemizde üzerinde yeterince çalışılmamış yeni gelişen bir alan olarak karşımıza çıkan işletme tarihiyle ilgili yapılan çalışmalarda ülkemizin yaşayan en eski işletmesi 1777 yılında kurulan Hacıbekir Şekerleme Şirketi'dir ve şirket yönetiminde beşinci ve altıncı kuşaklar bulunmaktadır (Güvemli, 2018: 94). Tablo 1'de Türkiye'nin en uzun ömürlü 10 işletmesi gösterilmektedir. Tabloya göre Türkiye'de uzun yaşayan işletmelerin önemli bir kısmının küçük ölçekli işletmeler olduğu ve bu uzun ömürlü işletmelerin çoğunluğunun gıda sektöründe yer aldığı görülmektedir.

Tablo 1. Türkiye'nin Uzun Ömürlü 10 İşletmesi

İşletmenin Adı	Kuruluş Yılı	Kuruluş Yeri-Merkez Ofis	Ürün-Hizmet
Ali Muhiddin Hacı Bekir	1777	İstanbul	Şekerleme, lokum
Şekerci Cafer Erol	1807	İstanbul	Şekerleme, lokum
Tarihi İskele Simitçisi	1814	Antalya	Simit
Karaköy Güllüoğlu	1820	İstanbul	Baklava ve tatlı çeşitleri
Beyaz Fırın	1836	İstanbul	Pasta Çeşitleri
Dedem Osmanlı Çarıkları	1800'ler	Kahramanmaraş	Çarık Üretimi
Kebapçı Kadir	1851	Isparta	Lokanta
Petek Saraciye Tarihi	1855	İstanbul	Saraciye
Kalkanoğlu Pılavcısı	1856	Trabzon	Lokanta
Gökçen Grup	1858	Bursa	Bplus İşletme Grubu

Kaynak: (Dil, 2016:56)

3. Yönetim Ve Organizasyon Kongreleri

Türkiye'nin en köklü kongrelerinden biri olan Yönetim ve Organizasyon kongresinin düzenlenmesi fikri 1992 yılında o zaman Boğaziçi Üniversitesinde çalışan ve Yönetim ve Organizasyon alanının saygın akademisyenlerinden biri olan Behlül Üsdiken tarafından ortaya atılmış ve bu fikir Tamer Koçel, Beyza Oba, Hüseyin Leblebici, Oğuz Babüroğlu ve Nakiye Boyacıgiller gibi akademisyenler tarafından destek görmüş ve ilk kongre 1993 yılında düzenlenmiştir (Özen ve Kalemci 2009: 81). O yıldan bu yana 27 kez aksamadan düzenlenmiş olan kongreler, her yıl farklı bir üniversitede tarafından düzenlenen ve bildirilerin bağımsız değerlendirme kurumları tarafından değerlendirildiği bir kurumsal yapıya kavuşmuştur. Tablo 2'de yönetim ve organizasyon kongrelerinin tarihçesi gösterilmiştir. ,

Tablo 2. Yönetim ve Organizasyon Kongreleri Tarihçesi

Kongre	Düzenleyen Kurum	Tarih	Sunulan Bildiri Sayısı
1	İstanbul Üniversitesi ve Boğaziçi Üniversitesi	20-22 Mayıs 1993	37
2	Dokuz Eylül Üniversitesi	16-18 Mayıs 1994	38
3	İstanbul Teknik Üniversitesi	29-31 Mayıs 1995	84
4	Orta Doğu Teknik Üniversitesi	29-31 Mayıs 1996	19
5	Başkent Üniversitesi	29-31 Mayıs 1997	41
6	Anadolu Üniversitesi	21-23 Mayıs 1998	31
7	İstanbul Bilgi Üniversitesi	27-29 Mayıs 1999	45
8	Erciyes Üniversitesi	25-27 Mayıs 2000	62
9	İstanbul Üniversitesi	24-26 Mayıs 2001	72
10	Akdeniz Üniversitesi	23-25 Mayıs 2002	79
11	Afyon Kocatepe Üniversitesi	22-24 Mayıs 2003	88
12	Uludağ Üniversitesi	27-29 Mayıs 2004	96
13	Marmara Üniversitesi	12-15 Mayıs 2005	85
14	Atatürk Üniversitesi	25-27 Mayıs 2006	103
15	Sakarya Üniversitesi	25-27 Mayıs 2007	122
16	İstanbul Kültür Üniversitesi	16-18 Mayıs 2008	141
17	Eskişehir Osmangazi Üniversitesi	21-13 Mayıs 2009	130
18	Çukurova Üniversitesi	20-22 Mayıs 2010	114
19	Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi	24-26 Mayıs 2011	134
20	Dokuz Eylül Üniversitesi	24-26 Mayıs 2012	132
21	Dumlupınar Üniversitesi	30-31 Mayıs, 1 Haziran 2013	136
22	Selçuk Üniversitesi	22-24 Mayıs 2014	141
23	Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi	14-16 Mayıs 2015	155
24	Sabancı Üniversitesi	29-31 Mayıs 2016	119
25	Başkent Üniversitesi	25-27 Mayıs 2017	150
26	Karadeniz Teknik Üniversitesi	10-12 Mayıs 2018	123
27	İstanbul Üniversitesi	18-20 Nisan 2019	97

Yönetim ve organizasyon kongresi 24 ayrı üniversite tarafından 27 kez düzenlenmiştir. 1993’de düzenlenen ilk kongre İstanbul Üniversitesi ve Boğaziçi üniversitesi işbirliği ile gerçekleştirilmiştir. Bu kongrelere İstanbul Üniversitesi 1993, 2001 ve 2019 yıllarında üç kez, Dokuz Eylül Üniversitesi 1994 ve 2012 yıllarında, Başkent

Üniversitesi ise 1997 ve 2017 yıllarında iki kez ev sahipliği yapmıştır. Tablo 2’de görüldüğü gibi, kabul edilen bildiri sayısı 1993’de 37 iken görece bir artış göstermiş ve 2019’da 97’ye ulaşmıştır.

Ulusal Yönetim ve Organizasyon kongresi 2014 yılı sınıflandırmasına stratejik yönetim, insan kaynakları yönetimi, örgütsel davranış disiplinleri dışında ilk defa işletmecilik tarihini eklemiştir. 2015-2018 yılları arasında düzenlenen Ulusal Yönetim ve Organizasyon kongreleri bildirimlerini stratejik yönetim, insan kaynakları yönetimi, örgütsel davranış ve işletmecilik tarihi sınıflandırmasına göre inceleyen Kaya (2019) işletmecilik tarihini %5 oranla en son sırada yer aldığını ortaya çıkarmıştır.

Akademik alanlarda yapılan çalışmaların belirli zamanlarda incelenmesi, o alanlar hakkında kapsamlı bilgiler vermekte ve alanın genel durumunu ortaya çıkarmakta ve bu durum tespiti alanın gelişimi açısından faydalıdır. Bu durum Üsdiken ve Pasadoes (1993: 73) çalışmasında “stok tespiti” metaforuyla açıklanmıştır.

4. Araştırma Yöntemi

4.1. Araştırmanın Amacı Ve Sorusu

Bu çalışmada bu inceleme ile amaçlanan işletme tarihinin Türkiye’de nasıl bir görümüne ve gelişime sahip olduğu yakın dönem yazın taramasıyla ortaya çıkararak ileriki araştırmalara zemin oluşturmaktır. Çalışmanın temel olarak cevap aradığı sorular, Türkiye’de işletme tarihinin nasıl bir görümüne sahip olduğu, gelişiminin hangi yıllarda olduğu ve hangi konuların çalışıldığı ve eğer herhangi bir değişim söz konusu ise nasıl bir değişim olduğu şeklinde ifade edilir.

4.2. Yöntem Ve Veri

Belirli akademik alanlarda yapılmış bilimsel çalışmaları belirli bir tarihsel dönemde irdelemek için kullanılan metotlar meta-analiz, bibliyometrik analiz ve içerik analizi gibi konuya kavramsal katkı sağlayabilecek yöntemlerdir. Bu çalışmadaki araştırma yöntemi nitel bir yöntem olan içerik analizidir ve bu çalışmada tarihsel yazın üzerinden söylem analizi yapılmıştır.

İçerik analizi ile amaçlanan araştırma için incelenen dokümanlardan veri elde edilmesidir. Analiz edilen veriler genel bir çerçeveye içinde yapılan kodlamayla kod listesi oluşturulur ve bu süreçte anlamlar ve düzenlilikler temalar altında toplanır (Merriam, 2013: 173). Daha sonra bu temalarla birlikte araştırma sorusuna cevap verecek şekilde bulgular ortaya çıkarılır.

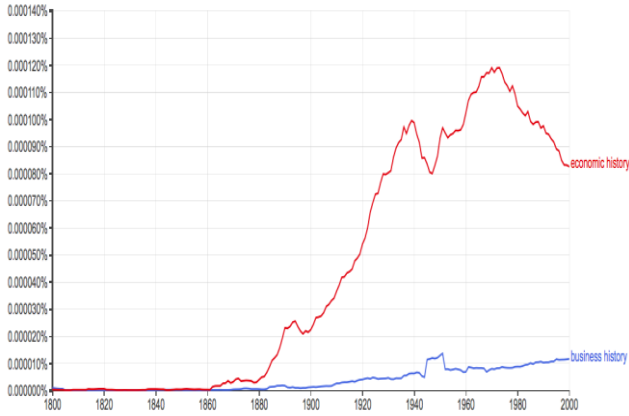
Bu araştırmanın örneklemini, Türk yönetim/organizasyon yazınındaki yönetim ve organizasyon kongresinde yayınlanan bildirimler oluşturmaktadır. Aynı zamanda, Google Ngrams istatistikleri aracılığıyla işletme tarihi disiplini taranmıştır. Google Ngrams, Google Labs ve Harvard University işbirliği 1500 ve 2008 yılları arasında yayınlamış ve Google tarafından 5.2 milyon kitap içerisinde yer alan 400 milyon kelime ile ilgili istatistikler <http://books.google.com/ngrams/> adresi üzerinden kullanıma açılmıştır (Özdemir ve Doğan, 2012).

4.3. Araştırma Bulguları

Araştırma kapsamında ilk olarak Google Ngrams ile tablo 3’de görüldüğü üzere işletme tarihi ve iktisat tarihi

karşılaştırılması yapılmıştır. Bunun nedeni olarak işletme tarihi biliminin gelişmesinde iktisat tarihi kritik katkı sağlamıştır. Tablo 3 incelendiğinde iktisat tarihi alanı işletme tarihi alanıyla kıyaslandığında oldukça fazla sayıda kitabın yazıldığı bir alan olarak karşımıza çıkmaktadır. 1970'li yıllarla birlikte iktisat tarihinde yazılan kitap sayısında sert bir düşüş yaşanırken işletme tarihinde yazılan kitap sayısı az ama istikrarlı bir şekilde artmaktadır.

Tablo 3. İşletme Tarihi ve İktisat Tarihi Google Ngrams Karşılaştırılması

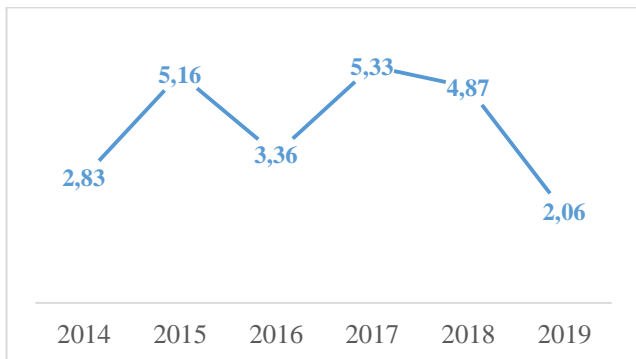

Ulusal yönetim ve organizasyon kongreleri üzerinden yapılan araştırmada incelenen 27 kongreden ilk olarak Selçuk Üniversitesi tarafından düzenlenen 2014 yılı sınıflandırılmasına işletme tarihi eklenmiştir. Bundan dolayı çalışma 2014-2019 yılları arasındaki yayınları kapsamaktadır. Bu kapsamda çalışmada yıllara göre yayın sayısı, yazar dağılımı, en fazla katkı sağlayan yazarlar, en fazla katkı sağlayan üniversiteler, anahtar kelimeler, veri toplama yöntemi, araştırma kapsamı ve kaynakça analizi parametreleri üzerinden incelenmiştir.

4.3.1. Yıllara Göre Yayın Sayısı

2014-2019 yıllarındaki kongreler incelendiğinde en fazla ilginin örgütsel davranış alanına gösterdiği en az ilginin ise işletme tarihi alanına gösterildiği görülmüştür. Bu yıllar arasında yazılmış 32 işletme tarihi bildirisi karşımıza çıkmaktadır. Bu bildirilerin 3'ü TÜBİTAK destekli olup biri tezden üretilmiştir. İncelenen altı yılda en fazla ilgi 8 bildiri ile 2015 ve 2017 yıllarındaki kongreler olurken en az ilgi 2019 yılında düzenlenen kongrede olmuştur. Grafik 1'de yıllara göre işletme tarihi yayın oranları gösterilmiştir.

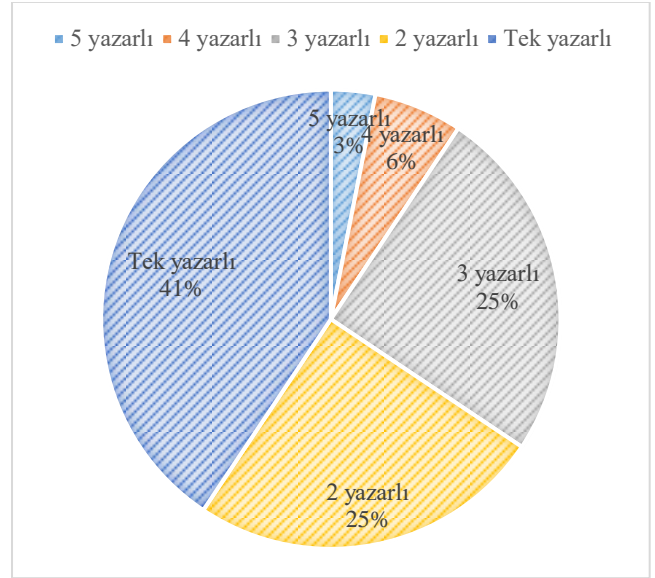
Grafik 1. Yıllara Göre Yayın Oranları

4.3.2. Yazar Dağılımı

Yapılan incelemede yayınlanan bildirilerde çoklu yazar sayısının bildirilerin yaklaşık % 60'ını oluşturduğu ancak en yüksek oranın %41'le tek yazarlı bildiriler olduğu görülmektedir. Grafik 2'de ortak yazar sayıları daha detaylı olarak ortaya koyulmaktadır.

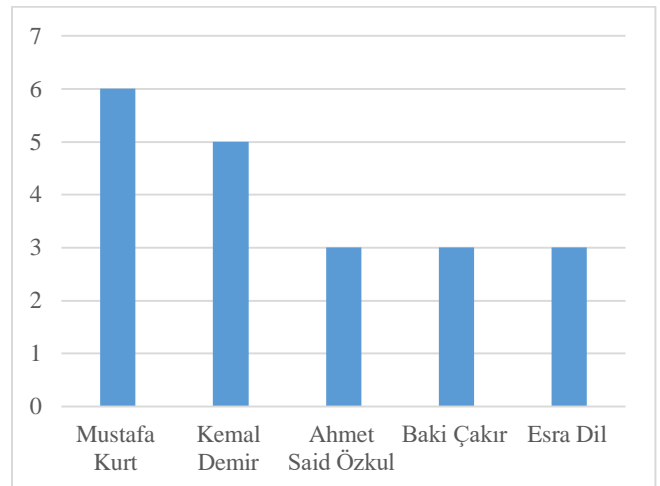
Grafik 2. Ortak Yazar Sayıları

4.3.3. En Fazla Katkı Sağlayan Yazarlar

İşletme tarihi bilimine kongrelerdeki bildiriler üzerinden en fazla katkıyı sağlayan akademisyen olarak karşımıza Mustafa Kurt çıkmaktadır. O dönem Yalova Üniversitesi İngilizce işletme bölümünde çalışan Mustafa Kurt 2016 yılında İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi Dergisi tarafından basılan işletmecilik tarihi temalı özel bir sayının konuk editörü olarak karşımıza çıkmaktadır. Yalova üniversitesi 2014 yılında Mustafa Kurt'unda içinde bulunduğu ekip tarafından İşletmecilik Tarihi Çalıştayı düzenlenmiştir. İşletme tarihi bilimine olan ilginin Türkiye'de 2014 yılı itibarıyla ivme kazanmasında Mustafa Kurt'un önemli katkıları olmuştur. Grafik 3'de kongre bildirilerine en fazla katkı sağlayan diğer yazarlar gösterilmektedir.

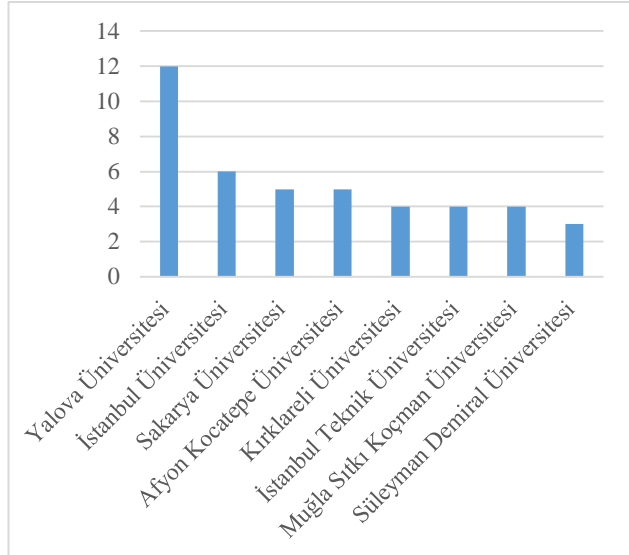
Grafik 3. En Fazla Katkı Sağlayan Yazarlar

4.3.4. En Fazla Katkı Sağlayan Üniversiteler

Kongre bildirileri üzerinden yapılan incelemede işletme tarihi bilime en fazla katkıyı sağlayan üniversite olarak karşımıza Yalova Üniversitesi çıkmaktadır. Bunun nedeni olarak işletme tarihi alanına en fazla katkı sağlayan yazarların Yalova üniversitesinde çalışmış olmaları ve 2014 yılında İşletmecilik Tarihi Çalıştayının bu üniversitede düzenlenmesinden kaynaklanmaktadır. Grafik 4’de katkı sağlayan diğer üniversiteler gösterilmektedir.

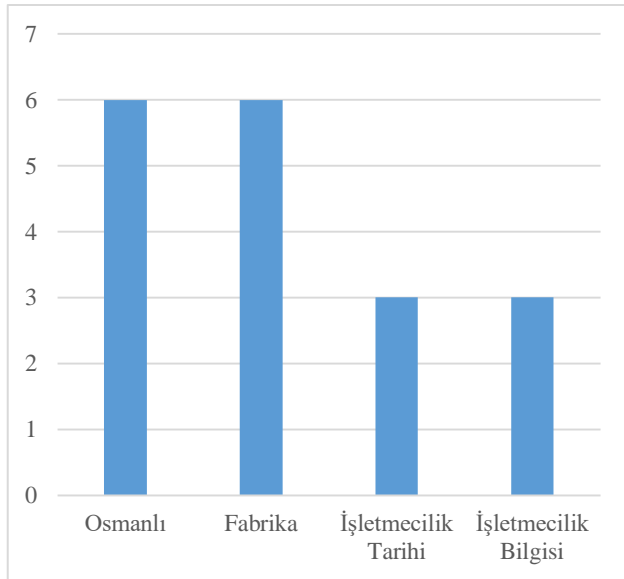
Grafik 4. En Fazla Katkı Sağlayan Üniversiteler

4.3.5. Anahtar Kelimeler

Yapılan incelemede bildirilerde ortalama üç anahtar kelime kullanıldığı ve en fazla kullanılan anahtar kelimeler olarak karşımıza Osmanlı ve Fabrika çıkmaktadır (Grafik 5).

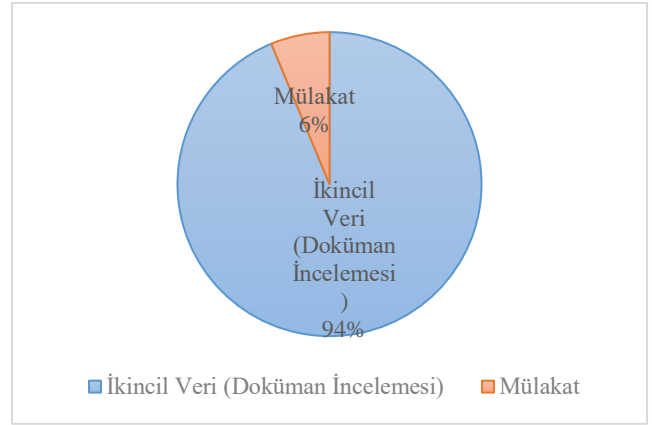
Grafik 5. En Fazla Kullanılan Anahtar Kelimeler

4.3.6. Veri Toplama Yöntemi

İncelenen bildirilerde veri toplama yöntemi olarak ağırlıklı olarak %94 ikincil veri (Doküman İncelenmesi) kullanıldığı ortaya çıkarılmıştır (Grafik 6).

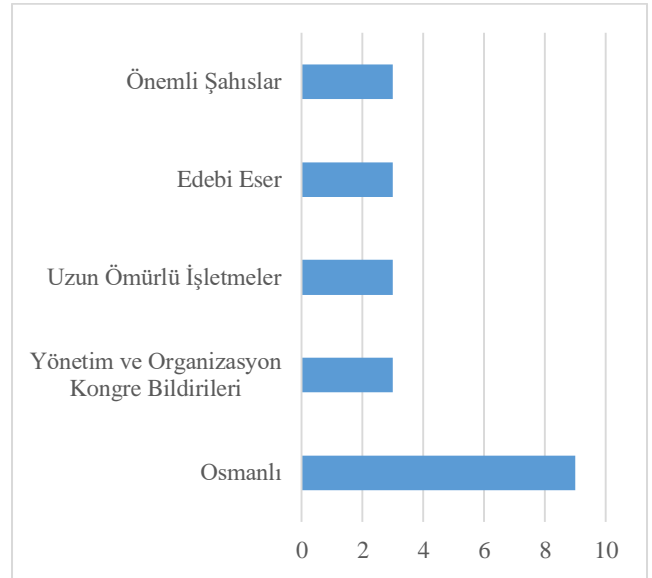
Grafik 6. Veri Toplama Yöntemleri

4.3.7. Araştırma Kapsamları

İncelenen 32 eserde en fazla kullanılan araştırma kapsamı olarak karşımıza Osmanlı dönemi çıkmaktadır (Grafik 7).

Grafik 7. Sık Kullanılan Araştırma Kapsamları

4.3.8. Kaynakça Analizi

Yapılan incelemede en fazla atıf alan yerli çalışma olarak karşımıza 5 atıfla Buluş ve Arıcıoğlu'nun 2005 yılında yayınlanan "Başkaları Aracılığıyla İş Gördürmeye Tarihsel Bir Örneklem: Hereke Fabrikasında Yönetim ve Örgütlenme Anlayışı" makelesi çıkmaktadır. Bu eseri takiben 3 atıfla Aytemur'un Libra yayınevinden çıkan "Türkiye'de Yönetim Düşüncesinin Erken Dönemleri, Sümerbank (1930- 1945)" adlı kitabı gelmektedir. Aynı şekilde 3 atıfla Kurt'un "İşletmecilik tarihi: Özel sayıya giriş" adlı makelesi gelmektedir.

En fazla atıf alan yabancı çalışma Türkçe çevirisiyle birlikte 5 atıf alan Amatori ve Jones "Business History Around The World" adlı kitabı ve bu eseri takiben 4 atıfla Kipping ve Üsdiken tarafından yayınlanan "History in Organization and Management Theory: More Than Meets The Eye" adlı makalesi gelmektedir. 3 atıfla Wilson ve Thomson tarafından yazılan "The Making of Modern Management: British Management in Historical Perspective" adlı eser gelmektedir.

4.4. Katkı

Bu çalışmada Türkiye’de işletme tarihi yazınının yakın dönem incelemesi yapılarak, alanın durumu ve gelişimiyle ilgili katkı iddiası bulunmaktadır.

5. Değerlendirme ve Sonuç

Bu çalışmada 2014-2019 yılları arasında düzenlenen Ulusal Yönetim ve Organizasyon Kongrelerindeki işletme tarihi sınıflandırmasındaki bildiriler içerik analizi yöntemiyle incelenmiştir. Bu kapsamda çalışmada yıllara göre yayın sayısı, yazar dağılımı, en fazla katkı sağlayan yazarlar, en fazla katkı sağlayan üniversiteler, anahtar kelimeler, veri toplama yöntemi, araştırma kapsamı ve kaynakça analizi parametreleri üzerinden araştırılmıştır. 2014-2019 yıllarındaki kongreler incelendiğinde en fazla ilginin örgütsel davranış alanına gösterildiği en az ilginin ise işletme tarihi alanına gösterildiği görülmüştür. İncelenen altı yılda işletme tarihine en fazla ilgi 8 bildiri ile 2015 ve 2017 yıllarındaki kongreler olurken en az ilgi 2019 yılında düzenlenen kongrede olmuştur. Yayınlanan bildirimlerde çoklu yazar sayısının bildirimlerin yaklaşık % 60’ını oluşturduğu ancak en yüksek oranın %41’le tek yazarlı bildirimler olduğu görülmektedir.

İşletme tarihi bilimine olan ilginin Türkiye’de 2014 yılı itibariyle ivme kazanmasında Mustafa Kurt’un önemli katkıları olmuştur. Yapılan incelemede işletme tarihi bilime en fazla katkıyı sağlayan üniversite olarak karşımıza Yalova Üniversitesi çıkmaktadır. Bildirimlerde ortalama üç anahtar kelime kullanıldığı ve en fazla kullanılan anahtar kelimeler olarak karşımıza Osmanlı ve Fabrika çıkmaktadır. Veri toplama yöntemi olarak ağırlıklı olarak %94 ikincil veri (Doküman İncelenmesi) kullanıldığı ortaya çıkarılmıştır. En fazla atıf alan yerli çalışma olarak karşımıza 5 atıf ile Buluş ve Arıcıoğlu’nun 2005 yılında yayınlanan “Başkaları Aracılığıyla İş Gördürmeye Tarihsel Bir Örneklem: Hereke Fabrikasında Yönetim ve Örgütlenme Anlayışı” makelesi çıkmaktadır. En fazla atıf alan yabancı çalışma ise Türkçe çevirisiyle birlikte 5 atıf alan Amatori ve Jones “Business History Around The World” adlı kitabıdır.

İşletme tarihi alanına Türkiye’de olan ilgi 2014 yılı itibariyle bir ivme kazanmıştır. Ancak alanın gelişebilmesi için alana yönelik lisans ve lisans üstü derslere yer verilmesi, alanda yüksek lisans ve doktora programlarının açılması ve ilgili alanda çalışan akademisyenleri bir araya getirecek çalıştay, konferans ve kongrelerin düzenlenmesi elzemdir. Bu araştırma, işletme tarihi alanına yakın zamana dair bir kesit tanımlanmasıyla kısıtlı da olsa bir katkı sunmayı amaçlamaktadır. Ayrıca, bu çalışma gelecekteki benzer çalışmalara yapılan stok tespiti ile katkı sağlayacaktır.

Kaynakça

- Amatori, F., and Jones, G. (Eds.). (2003), *Business History Around The World*, Cambridge University Press.
- Amatori, F., and Jones, G. (2007). *Dünya İşletme Tarihi*, Dost Kitapevi Yayınları,
- Aysan H. (2019), *İşletme Okullarında İşletmecilik Tarihi Eğitimi: Türkiye ve Diğer Ülkelerin Karşılaştırılması*,

27. Ulusal Yönetim ve Organizasyon Kongresi, 972-976.
- Berghoff, H. (2015). *Business History*, James D. Wright (Ed.), *International Encyclopedia of Social & Behavioral Sciences*, 2nd edition, Volume 3, Elsevier.
- Booth, C., Rowlinson, M. (2006). *Management and organizational history: Prospects. Management and Organizational History* 1(1): 5-30.
- Beşinci Aile İşletmeleri Kongresi, (2012). [https://www.iku.edu.tr/userfiles/AIK%205%20\(1\).pdf](https://www.iku.edu.tr/userfiles/AIK%205%20(1).pdf), (27.02.2018)
- Chandler, A. D. (1977). *The Visible Hand: The Managerial Revolution in American Business*. Harvard University Press.
- Chandler, A. D. (1990). *Strategy and Structure: Chapters in the History of the Industrial Enterprise*. MIT press.
- Dil, E. (2016). Türkiye’de Uzun Ömürlü İşletmeler Kim? Nerede? Ne Yapıyor?, *Istanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi Dergisi*, 45 (Özel Sayı), 49-69.
- Gras, N.S.B. (1934), “Business History”, *The Economic History Review*, Vol 4. No. 4.
- Güvemli O. (2018), Türkiye’nin Yaşayan En Eski İşletmesi: Hacı Bekir Şekerleme 1777-2018, *Muhasebe ve Finans Tarihi Araştırmaları Derneği, Eylül (Özel Sayı)*. 74-104.
- Jones, G. & Zeitlin, J. (2008). “Introduction”, *Oxford Handbook of Business History* içinde, Jones & Zeitlin (ed.), Oxford University Press, New York, USA.
- Jones, G., van Leeuwen M.H. & Broadberry, S. (2012). “The Future of Economic, Business and Social History,” *Scandinavian Economic History Review*, 60 (3): 225-253.
- Kaya M. H. (2019). 2015-2016 Yılları Arasında Düzenlenen Ulusal Yönetim ve Organizasyon Kongre’lerinde Yayınlanan Bildirilerin Örgütsel Davranış Açısından Değerlendirilmesi, 27. Ulusal Yönetim ve Organizasyon Kongresi, 461-476.
- Kurt, M. (2016). *İşletmecilik Tarihi: Özel Sayıya Giriş*. Istanbul University Journal of the School of Business, 45, 2-8.
- Merriam, S. B. (2013). *Nitel Verilerin Analizi*. S. Turan (Ed.). *Nitel Araştırma: Desen ve Uygulama İçin Bir Rehber*. Ankara: Nobel Yayın, 161-198.
- Nystrom, P. and Starbuck, W. (Eds) (1981). *Handbook of Organizational Design*, Vol. 1, Oxford University Press, Oxford.
- Özdemirci, A., Doğan, B. (2012). “İdeoloji, Söylem ve Kurumsallaşma: Kurumsal Bir Alan Olarak Yönetim ve Organizasyon Yazını Örneği,” *XX. Ulusal Yönetim ve Organizasyon Kongresi Bildiriler Kitabı*, 24-26 Mayıs, Dokuz Eylül Üniversitesi İ.İ.B.F., İzmir.
- Özen Ş., Kalemci A. (2009). “Ulusal Yönetim ve Organizasyon Kongresi’nin Doğuşu, Kurumsallaşması ve Alana Etkileri,” 4(1), 79-112.
- Üsdiken, B. & Pasadeos Y. (1993). “Türkiye’de Örgütler ve Yönetim Yazını.” *Amme İdaresi Dergisi*, 26(2), 73-93.